

ԳԱԳԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
(1926-1998)

ՀԱՅ ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱԿԱՆԸ ԳԱԳԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ (1926-1998)

Բոլորեց անցյալ դարի հայագիտության անվիճելի առաջատարներից և հայ արևելագիտության հիմնադիրներից մեկի՝ ակադեմիկոս Գագիկ Խորենի Սարգսյանի ծննդյան 90-ամյակը:

Ակադեմիկոս Գ.Սարգսյանը պատկանում էր գիտնականի այն եզակի տիպին, ով միևնույն հաջողությամբ զուգակցում էր գիտական գործունեությունը գիտակազմակերպական բարդ ոլորտի հետ: Գ.Սարգսյանի գիտակազմակերպական գործունեության լուսապսակը, անկասկած, նրա շուրջ քառորդդարյա տնօրինությունն էր նորաստեղծ Արևելագիտության ինստիտուտում:

Գ.Սարգսյանը իրեն հատուկ նպատակասլացությամբ ավանդական գիտական ուղղությունների կողքին ստեղծեց նորերը, այն է՝ կովկասագիտության, սեպագրագիտության և արևելյան աղբյուրագիտության բաժիններ: Հայ արևելագիտության ձևավորման և կայացման ու միջազգային ասպարեզում հեղինակության բարձրացման գործում նրա ներդրումն անվիճելի է: Գ.Սարգսյանը հեռու էր կանգնած նեղ գավառական մտայնությունից և համոզված էր, որ հայ արևելագիտությունը և ընդհանրապես հայագիտությունը այլևս չեն կարող գոյատևել նեղ ազգային շրջանակներում: Անհրաժեշտ են իրենց մասնագիտությանը և օտար լեզուներին լիակատար տիրապետող գիտական կադրեր, ովքեր կարող են հայաստանյան գիտությունը դուրս բերել միջազգային լայն ասպարեզ: Այդ նպատակով նա իր ղեկավարած Արևելագիտության ինստիտուտում ձեռնարկեց այդպիսի կադրերի պատրաստության բարդ գործը: Մի քանի տասնյակ երիտասարդներ գործուղվեցին Խորհրդային Միության առաջատար գիտական կենտրոններ՝ Մոսկվա, Լենինգրադ, Թբիլիսի և այլ քաղաքներ, ովքեր վերադառնալով հիմք դրեցին Հայաստանում դասական արևելագիտությանը: Գ.Սարգսյանի նպատակը տեղում գիտական դպրոցների հիմնումն էր, ինչը թույլ կտար արդյունավետ կազմակերպել հաջորդող սերունդների պատրաստման գործը: Եվ դա նրան հաջողվեց: Գ.Սարգսյանին այս երախտավոր ձեռնարկման մեջ լիովին աջակցում էր նրա մերձավորագույն գործընկեր և ընկեր, Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն Գ. Տիրացյանը:

Գ.Սարգսյանը Արևելագիտության ինստիտուտի իր համախոհների հետ միասին (Հ.Ինճիկյան, Ն.Հովհաննիսյան, Պ.Մուրադյան, Ն.Հարությունյան) հիմնեց մի շարք արևելագիտական պարբերականներ, որոնց մի մասը ներկայումս էլ շարունակվում է հրատարակվել (Մերձավոր և Միջին

Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ, Հին Արևելք, Կովկաս և Բյուզանդիա, Արևելյան աղբյուրագիտություն): Այս միջազգային պարբերականներին իրենց մասնակցությունն էին բերում ժամանակի առաջատար գիտնականներ ինչպես ԽՍՀՄ-ից, այնպես էլ արտերկրից:

Գ.Սարգսյանը հատուկ ուշադրություն էր դարձնում հայ արևելագետների անմիջական շփումներին արտասահմանյան գործընկերների հետ: Նրա օրոք ինստիտուտի աշխատակիցները պարբերաբար մասնակցում էին միջազգային գիտաժողովների աշխատանքներին, հրատարակվում արտերկրի գիտական հանդեսներում: Ըստ էության հայ արևելագիտությունը 1970-1990-ական թվականների սկզբներին հաջողությամբ դուրս եկավ միջազգային ասպարեզ և իրավամբ ԽՍՀՄ առաջատար արևելագիտական կենտրոններից մեկն էր:

Գ.Սարգսյանը չէր պատկանում այն գիտնականների թվին, ովքեր իրենց բազմազբաղ գիտակազմակերպական գործունեության ընթացքում աստիճանաբար հեռանում են ակտիվ գիտական գործունեությունից: Այսօր, երբ փորձում ենք հետ նայել, համոզվում ենք, որ նա կարողացավ ներդաշխակ և կատարյալ զուգակցել գիտնականի և գիտության կազմակերպչի բնատուր հատկությունները:

Գ.Սարգսյանը երբեք չդավաճանեց իր գիտահետազոտական գործունեությանը: Ավելին, 1970-1990-ական թվականներին կտրուկ ավելացան նրա գիտական հետաքրքրությունների շրջանակները՝ ներառելով այնպիսի ուղղություններ, որոնց նա ժամանակին միայն հպանցիկ էր անդրադարձել: Գ. Սարգսյանի գիտական հետաքրքրության առարկա ուղղությունների միայն հպանցիկ թվարկումն ինքնին արդեն խոսում է՝ 1) հին-արևելյան քաղաքային համայնք, 2) հելլենիստական դարաշրջանի Միջագետքի սոցիալ-տնտեսական կյանք, 3) ուշբաբելոնյան և հելլենիստական դարաշրջանների սեպագիր տեքստերի հրատարակություն և ուսումնասիրություն, 4) Հին Հայաստանի սոցիալ-քաղաքական պատմություն, 5) հելլենիզմը Հայաստանում, 6) Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմության» ժամանակագրություն և պատմագիտական առանցքագաղափար, 7) նախամեսրոպյան հայոց պատմագրություն, 8) Ուրարտու-Հայաստան և հայ ժողովրդի կազմավորման խնդիրները և այլն:

Գ.Սարգսյանի գիտահետազոտական գործունեության բնորոշ առանձնահատկությունը նրա սկզբունքայնությունն էր, որը նա պահպանում էր սրբորեն: Հազիվ թե հնարավոր լինի հիշել թեկուզ մի դեպք, երբ Գ.Սարգսյանը, ելնելով պահի թելադրանքից կամ արտաքին ճնշումից, փոխեր իր տեսակետները: Եվ, իհարկե, Գ.Սարգսյանի այդպիսի բնութագրի շարունակությունը պետք է համարել նրա մշտական պայքարը

գիտության մեջ պարզունակության, մակերեսայնության և հատկապես
գավառականության ու մարտնչող տգիտության դեմ: Գիտականության
շահը նրա համար վեր էր ամեն ինչից: Այդպիսին էր ակադեմիկոս
Գ.Սարգսյանը թե որպես գիտնական, թե որպես գիտական տնտեսության
կազմակերպիչ: Եվ այդպիսին էլ կմնա իրեն ճանաչողների և իսկական հայ
գիտնականների սրտում:

ՀՀ ԳԱԱ ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ